

Badań Demograficznych), paranaukowe (*Kobiety a polityka* G.W. Busha E. Chesler z Open Society Institute i Human Rights Watch; *Niewolnictwo współczesne i domowe* G. Vaz Cabral, prawnika) i publicystyczne (*Idiotki czy obywatelki? Postaci kobiet w telewizji* M. Winklera, pisarza). Wyłania się z nich obraz stosunków społecznych diametralnie różnych od „naturalnych” dla wychowanego w chrześcijańskiej kulturze Europejczyka.

Czarna księga kobiet nie jest typową książką naukową. Materiały analityczne przeplatają się z relacjami wspominkowymi i reportażami z różnych stron świata. Bardziej należałoby traktować ją jako zbiór materiałów do analiz, przyczynek do dyskusji i badań, który wpisuje się w debatę społeczną – w przypadku Polski wyjątkowo aktualnie w dobie polskich polityczno-obyczajowych afer 2007 r.

W wersji polskojęzycznej – w stosunku do francuskiego pierwowzoru – dodane zostały artykuły naukowe dotyczące sytuacji kobiet w Polsce *Rzecz o bezpieczeństwie kobiet w prawie karnym* M. Płatek – z Wydziału Prawa i Administracji UW; *Kobiety, Kościół, Katolicyzm* M. Środy – z Instytutu Filozofii UW; *Polityka jako obszar nierówności kobiet i mężczyzn w Polsce* M. Fuszary – z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych UW) oraz bezpośrednie relacje, w tym A. Tysiąc.

Czarna księga kobiet jest książką, która wymaga zmierzenia się z własnym stosunkiem do „problemu kobiet”.

Niestety książka jest pełna feminimów, w rodzaju adwokatka, historyczka, obrończyni, co czytelnika nieprzyzwyczajonego do takiego stylu bardzo razi i ewidentnie osłabia siłę wypowiedzi. Na pułapki feminizmu zwraca w posłowniu uwagę F. Gaspard, z Komitetu CEDAW ONZ: „Trzeba też pamiętać o najważniejszej, wyjątkowo upartej przeszkodzie: o nieufności wobec samej idei feminizmu, we wszystkich formach, w jakich ona się przejawia. Żądania kobiet, zarówno te najbardziej radykalne, jak i zupełnie umiarkowane, zawsze były przede wszystkim wykpiwane i ośmieszane, potem zaś dopiero zwalczane i zapominane, gdy tylko udało się je ukrócić” (s. 631).

Trafniejsze więc wydawałoby się przedstawianie problemów dyskutowanych w pracy w kategoriach człowiek (podstawowe prawa osobiste i polityczne) – społeczeństwo; rozwój społeczny, normy kulturowe, zasady religijne i w takich relacjach poddawanie ich analizie. Tym bardziej że drastyczność praktyk wobec kobiet jest paralelna z okrucieństwem wobec dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych.

Joanna Dobrowolska-Polak

Noty

Conflict Barometer 2007. Crises – Wars – Coups d'État. Negotiations – Mediations – Peace Settlements. 16th Annual Conflict Analysis, Pamela Jawad (red.): Heidelberg Institut für Internationale Konfliktforschung, Institut für Politische Wissenschaft Universität Heidelberg, Heidelberg 2007, 67 ss.

Publikacja *Conflict Barometer 2007* stanowi kompleksową analizę konfliktów społecznych świata. *Heidelberg Institut für Internationale Konfliktforschung (HIK)* przy *Institut für Politische Wissenschaft Universität Heidelberg* w grudniu każdego roku przedstawia zbiorcze wyniki swoich całorocznych badań.

Od 16 lat interdyscyplinarny zespół naukowców prowadzi monitoring sytuacji społecznej w państwach wszystkich kontynentów, poddając analizie: przyczyny konfliktów społecznych, ich dynamikę oraz intensywność i opisując przemiany sytuacji, do jakich doszło na obszarach objętym konfliktami w mijającym roku, tworząc tym samym kompleksowy obraz napięć społecznych na świecie. Corocznie publikowany efekt tych działań staje się jedną z istotnych podstaw kształtowania polityki przez wiele międzynarodowych organizacji, w tym ONZ (Biuro ds. koordynacji Spraw Humanitarnych – *OCHA*) i UE (Biuro ds. Humanitarnych Komisji Europejskiej – *ECHO*), instytucji publicznych wielu państw, w tym rządu niemieckiego (Biura Spraw Zagranicznych i Federalnego Ministerstwa ds. Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) oraz uniwersytetów, a o jego publikacji informowana jest cała społeczność międzynarodowa poprzez informację umieszczaną na podstawowej stronie ONZ służącej wymianie informacji o konfliktach na świecie: <http://www.reliefweb.int>.

Analizy *HIIK* stoją w jednym rzędzie z badaniami prowadzonymi przez Sztokholmski Instytut Badań nad Pokojem, Uniwersytet w Uppsali, Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem w Oslo i Uniwersytet Maryland, przewyższając jednak materiały przywołanych jednostek dostępnością *on-line* wszystkich danych, czytelnością ich przedstawienia oraz konsekwencją w sposobie analizy i schemacie opisu wyników. Utrzymanie stałej – od 16 lat – metodologii i kryteriów oceny konfliktów o kolejny stopień podnosi wartość analiz, umożliwiając porównywanie danych. Na stronie *HIIK* <http://www.hiik.de/verein/index.html.de> dostępne są analizy z lat 1992-2007, przy czym za lata 1992-1996 i 1998-2001 opublikowane zostały jedynie w niemieckojęzycznej wersji językowej (*Konfliktbarometer. Krisen – Kriege – Putsche. Verhandlungen – Vermittlungen – Friedenschlüsse. Jährliche konfliktanalyse*), a wersja najnowsza z 2007 r. – co można uznać za symptom czasów – dostępna jest jedynie w wersji anglojęzycznej.

Każda z corocznych analiz zawiera opis: stanu obecnego na obszarze objętym konfliktem (ostatnia – stan na 1 grudnia 2007 r.), zmian dotyczących przebiegu konfliktu w mijającym roku oraz jego eskalacji i deeskalacji; ocenę bieżącej intensywności konfliktu i idiograficzne wyjaśnienie przyczyn konfliktu. Nie zawiera prognoz dotyczących przebiegu konfliktu. Wszystkie konflikty klasyfikowane są według pięciostopniowej skali: konflikty ukryte (1), konflikty otwarte (2), kryzysy (3), konflikty zbrojne (4) i wojny (5). Na zwrócenie szczególnej uwagi zasługuje metodologiczne rozbieżności wojen toczonych na tym samym obszarze ze względu na strony konfliktu i powody kierujące ich działaniem. Stąd – dla przykładu – wśród wymienianych konfliktów międzynarodowych, które toczą się na terytorium Iraku wyróżniono: konflikt o 4 stopniu intensywności (konflikt zbrojny) pomiędzy grupami Al-Sadra i rządem, toczony od 2004 r.; konflikt o 4 stopniu intensywności pomiędzy grupami Al-Zarqawiego i rządem, toczony od 2003 r. oraz konflikt o 5 stopniu intensywności (wojna) pomiędzy różnymi małymi grupami zbrojnymi a rządem toczony od 2004 r. Na terytorium Sudanu zidentyfikowano pięć równoległych konfliktów międzynarodowych. Takie podejście do analizy konfliktów jest unikatowe i umożliwia różnicowanie polityki w stosunku do stron konfliktów oraz oddzielną regulację poszczególnych konfliktów. W innych zespołach badawczych (przed stworzeniem metodologii *HIIK*) taka rozłączna analiza stosowana była tylko do konfliktów międzynarodowych.

W 2007 r. – zgodnie z analizami *HIIK* – toczyło się na świecie 328 konfliktów społecznych, posiadających siłę modyfikowania rozwoju społecznego. Spośród nich 6 osiągnęło najwyższy możliwy stopień eskalacji, kolejnych 25 poziom konfliktu zbrojnego. Następane 99 charakteryzowało sporadyczne użycie siły. W porównaniu do 2006 r. liczba

wojen utrzymała się na tym samym poziomie, liczba konfliktów zbrojnych spadła o 5. Wszystkie konflikty zbrojne z 4 i 5 poziomu eskalacji – 31 – toczyły się wewnątrz granic państwowych. 10 spośród nich w regionie Bliskiego i Środkowego Wschodu oraz w państwach Maghrebu, jednak największa liczba konfliktów społecznych – blisko 1/3 ogólnej liczby – charakteryzowała Azję i Oceanie.

Globalne statystyki konfliktów (których fragment został wyżej przywołany) przedstawiające dynamikę eskalacji konfliktów, ich regionalną dystrybucję, zestawienie przyczyn oraz działań podjętych w celu regulacji ich przebiegu (negocjacje, podpisane traktaty, działania organizacji międzynarodowych, w tym operacje pokojowe) rozpoczynają każdy z corocznych raportów z badań. Po nich w kolejności następują regionalne statystyki i opisy poszczególnych konfliktów z regionów: Europy (55); Afryki Subsaharyjskiej (78), Ameryk (43); Azji i Oceanii (109); Bliskiego i Środkowego Wschodu i państw Maghrebu (43).

Analiza zawarta w publikacji *HIIK* jest bardzo wartościowa. Corocznie pracuje nad nią zespół niemal stu badaczy, a nad jakością badań czuwa rada naukowa w międzynarodowym składzie: prof. dr Frank R. Pfetsch, *Internationale Beziehungen, Universität Heidelberg*; prof. dr Tanja A. Börzel, *Internationale Beziehungen, Freien Universität Berlin*; dr Andreas Busch, *Department of Politics and International Relations, University of Oxford*, dr Bernhard J. Trautner, *Institut für Interkulturelle und Internationale Studien, Universität Bremen*. Pierwszy z wymienionych członków rady Frank Pfetsch zainicjował badania prowadzone przez *HIIK*, w latach 1988-1991 realizując projekt finansowany przez *Deutsche Forschungsgemeinschaft* pt.: „Konflikte seit 1945”. Wyniki jego badań zostały zebrane w bazie danych *COSMIO*, zmodyfikowanej przez Tanję Börzel w system *CONIS (Conflict Information System)*, bazę danych o konfliktach od 1945 r. do dnia dzisiejszego. Niestety do tej bazy danych nie ma swobodnego dostępu przez Internet.

Joanna Dobrowolska-Polak

SUSANNE KUB, HEINRICH SCHWENDEMANN (Hrsg.): *Der Zweite Weltkrieg in Europa und Asien: Grenzen. Grenzräume. Grenzüberschreitungen*, Rombach Verlag KG, Freiburg im Breisgau 2006, 355 ss. + 1 nlb.

Omawiana książka stanowi zbiór artykułów, przygotowanych z okazji 65-lecia urodzin prof. Berndta Martina przez grono jego przyjaciół i uczniów. Nazwisko tego historyka znane jest zwłaszcza znawcom dziejów niemieckiej polityki zagranicznej w okresie II wojny światowej. Na trwale do piśmiennictwa weszła rozprawa doktorska B. Martina o dziejach sojuszu niemiecko-japońskiego w latach 1940-1945 (*Deutschland und Japan im Zweiten Weltkrieg. Vom Angriff auf Pearl Harbor bis zur deutschen Kapitulation*, Göttingen 1969; wyd. 2: 2001, wyd. japońskie: Tokio 1969) oraz inne publikacje związane z tą problematyką (część z nich przedrukowano w: B. Martin, *Germany and Japan in the Modern World*, Providence 1995). Również politycznych dziejów II wojny światowej dotyczyło stanowiące podstawę habilitacji obszerne studium B. Martina o inicjatywach pokojowych w latach